

חינוך לחיים

פרשת שלח

‘וְנָהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיָה בְעֵינֵיהֶם’

בניגוד לבע"ח שאינם ערים לאופן בו הם נתפסים בעיני אחרים, האדם מודע עד כדי כאב לביקורת של הסביבה כמו להערכה שלה. המטרה התמציתית שאותה האדם מבקש יותר מכל היא הכרה, הערכה והוקרה. תחושת הערך העצמי ותפיסת הייחודיות הן הכרחיות לקיום האדם. הכבוד הוא זה שמחזיק את האדם, וכשזה ניטל ממנו הוא מושפל ומבוזה. ולכן אומר התפארת ישראל בביאורו למשנ' שתלמיד חכם צריך לדבר בעצמו אל ליבו דברים יורדים חדרי בטן ונופחים רוח חיים תוך פנימת נפשו להרגיש גודל יקרותו וכנשר יגביה עוף על כל השואפים על עפר ארץ בהבלי הזמן.

הגמ' בסוטה מ"ח אומרת 'מאי דכתיב 'כי מי בז ליום קטנות' ? מי גרם לצדיקים שיתבזבז שולחן לעתיד לבוא? קטנות שהיה בהן, שלא האמינו בהקב"ה. כשמתבוננים בגמ' עולה בנו התמיהה, כיצד יתכן שהאדם יהיה צדיק ובד בבד לא יאמין בהקב"ה? ועוד עלינו להבין מדוע מאריכה הגמ' את לשונה ואומרת בתחילה ששולחנם של הצדיקים התבזבז מחמת 'קטנות שהיה בהן' ורק לאחר מכן היא מוסיפה ומפרשת שהקטנות זו התבטאה בכך שלא האמינו בהקב"ה? ניתן לבאר בדרך צחות שהקטנות של הצדיקים התבטאה בכך שלא האמינו בעצמם ולא הכירו בכוחות הגלומים בהם!!! הם לא האמינו שהקב"ה נמצא בתוך עצם עצמיותם, לא הכירו מספיק את רוממות מדרגתם ולא חשו את עצמם כחלק אלוה ממעל. לפיכך הוסיפו חז"ל וביארו שהקטנות שהייתה בצדיקים ניכרה בכך שלא האמינו בקב"ה, כלומר שלא האמינו שהקב"ה הוא חלק מישותם. כיוון שלא הכירו בעצמם ולא העריכו את רוממותם, הם לא מיצו את יכולותיהם ובזבזו את שולחנם לעתיד לבוא. הרי לנו שכאשר אדם אינו מכיר בכוחותיו הוא עשוי חלילה לאבד את חלקו לעולם הבא.

וכך כותב גאון החינוך האדמו"ר מפיאסצנה זצ"ל 'אם כבר ניסית את הכול עליך ולא הועלת, אם כבר עוררת את עצמך בכל האמצעים ולא נתעוררה נפשך להיזהר בכל שצריכה להיזהר בהם ולהשתוקק בפועל התשוקין וכסופין שצריכה להשתוקק בהם, עשה זאת אפוא, צייר בעצמך שאתה צדיק, וראה בדמיוןך את גודל נשמתך בשורשה ואת תפארתה בשעה שה' בא וכל קדושי עמו להשתעשע ולטייל עמה בגן אלוקים בגן עדן. הישקע והתמיד במחשבה ודמיון זה נגד עיניך, ואז אי אפשר שלא יתעורר בך זהירות יתירה, שלא לטנף את יקר תפארתה כשהיא נתונה בזרועות מלכו של עולם, ותשוקה לזכות לזה תתעורר בך' (צו וזירוז כ"ד)

ידוע האור החיים על הפס' בפר שמות 'וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא' שהרי את זה אנו כבר יודעים מסוף פרשת ויחי, ומדוע חוזרת התורה ומספרת זאת?? וכן למה הצמידו זאת לפס' שמתארים את ריבוי עם ישראל וכו'?? ומסביר שכל זמן שיוסף או אחד מאחיו חיו עם ישראל היה חשוב ומכובד בעיני עצמו, ולכן אומנם המצרים היו רשעים גדולים אבל לא העיזו ולא יכלו לשעבד את עם ישראל כל זמן שהיו נכבדים בעיני עצמם. רק לאחר פטירת יוסף ואחיו כשבני' ירדו מדרגתם ונעשו מבוזים בעיני עצמם, ניתן בידי המצרים הכוח לשעבדם ולהפוך אותם לעבדים. וכך פרשו בעלי המוסר את דברי המרגלים בפרשתנו שאמרו 'וְנָהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיָה בְעֵינֵיהֶם' כלומר רק לאחר שהמרגלים ראו את עצמם כחגבים ביחס לתושבי ארץ ישראל, הם נעשו כחגבים בעיני בני הענק שגרו בארץ. הרי לנו שלהערכה העצמית של האדם ישנה השפעה סביבתית. כשהאדם מזלזל בעצמו גם הסביבה מזלזלת בו, וכשהאדם מעריך את עצמו גם סביבתו מעריכה אותו.

ולכן כשיצאו ממצרים התעקש הקב"ה וביקש ממשה 'דבר נא באזני העם' שישאלו כלי כסף וזהב וכו' ומדוע?? להזכירם ולהודיעם שצאצאי אברהם, יצחק ויעקוב הם בני מלכים מטבעם. ברגע בו יצאו לחירות ולבשו את בגדי ההוד וההדר, נראו כבני המעמד העליון שהורגלו מלידתם לעטות מלבושי שרד. כי אמנם היו משועבדים אבל בפנמיותם הם חשובים ונכבדים וברגע שיצאו לחירות הלמו עליהם בגדי המלכות.

הנלמד מכאן שכל יהודי ותלמיד הוא בבחינת בן של מלך ונטועה בו מידת הנכבדות המובילה לשלטון ביצרים ומשילה תאוות ועלינו להזכיר תמיד את דברי כלב בן יפונה 'עלה נעלה'!!! יהודי, אתה יכול!!! אתה מסוגל!!! כי יכול נוכל!!!

ולהורים והמחנכים נזכיר היטב את דברי האדמו"ר מפיאסצנה זצ"ל שהבאנו לעיל המתקשר לפס' 'והימים ימי ביכורי ענבים' - צריך המלמד והאב לדעת שאת בני ה' וגדולי ישראל עליהם לחנך ולגלות, והנערים אשר לפניהם יראו לנשמות גדולות אשר עוֹדן באבן, ועליהם להצמיחן ולהפריחן. ואף אם יראה בהם נערים אשר לפי הכרתו מרי נפש הם ומדות רעות להם, ידע שזה טבע גרעיני הנשמות ובוסר המלאכים, מרים הם בחניטתם ומלאים עסיס בגדלותם!

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com